Oponentský posudek na doktorskou disertační práci

JUDr. PhDr. Ing. Jana Škopka, DBA, LL. M

Návrh platformy pro efektivní výběr daně z přidané hodnoty: Evropský prostor fiskální neutrality.

Téma, cíl a zaměření doktorské disertační práce

Téma předložené disertační práce je zcela nepochybně ekonomicky závažné, teoreticky i prakticky nosné a potud zároveň aktuální. Zřejmě s ohledem na zmíněnou skutečnost vymezuje autor pro svou disertační práci smysluplný, i když dost ambiciózní cíl. A to navrhnout konkrétní model markantně zjednodušeného výběru daně z přidané hodnoty. Jde mu o model, který by fungoval ve vazbě na změny v přenosu daňové povinnosti. Koncept navrhovaného řešení staví na předpokladu neutrality daně z přidané hodnoty co do jejího vztahu k fiskálnímu prostředí ekonomik jednotlivých států Evropské unie. Navrhuje proto vytvořit tzv. Evropský prostor fiskální neutrality, jehož principy a pravidla fungování by měly vyústit v redukci tak rozšířených daňových úniků ve sféře daně z přidané hodnoty. Jako dílčí cíle se proto autorovy logicky generují i analýzy a hodnocení předpokládaných efektů zamýšleného systému.

Struktura doktorské disertační práce a její metodické řešení

Jako zdůvodnění a východiska řešeného tématu jsou tak v první kapitole teoreticky opodstatněně a pochopitelně zároveň pragmaticky prezentovány kromě analýzy definice a systému daně z přidané hodnoty popisy daňových úniků a způsoby samotného výběru daně z přidané hodnoty.

Nicméně, a to i v kapitole druhé, autor neopomíná opakovaně přehledně popsat a shrnout význam role daně z přidané hodnoty ve financování celé evropské integrace. Metodiku výstižných dílčích shrnutí ostatně autor uplatňuje i v dalších kapitolách disertační práce, což je třeba ocenit.

Ve třetí kapitole se pak autor podrobně věnuje vlastnímu postavení daně z přidané hodnoty v ekonomice států Evropské unie, přičemž specifickou pozornost věnuje situaci v České republice. Objekt svého zkoumání přitom analyzuje jak z procesního teoretického hlediska, tak z faktického procedurálního hlediska. Konkrétně tedy co do průběhu dodávání jak zboží, tak i služeb uvnitř Evropské unie. Zároveň shrnuje složité problémy současného systému uplatňování daně z přidané hodnoty ve zmíněných souvislostech. Aktuální údaje nejsou vždy v toto kontextu prezentovány ve větším rozsahu, ale je tomu snad proto, že je autor limitován snahou o systémovou přehlednost textu nebo faktickou komparativní nedůvěryhodností databází z různých pramenů.

Argumentačně cenná je poté zejména kapitola čtvrtá, protože v ní autor analyzuje jednotlivé aspekty daňových úniků. Tedy především zneužívání práva v oblasti daně z přidané hodnoty, jednotlivé formy karuselových podvodů, možnosti mikroekonomického a makroekonomického měření mezery v dani z přidané hodnoty, respektive její kvantifikace.

Pokud jde o teoretický a praktický přínos disertační práce jsou jednoznačně nejdůležitější kapitoly pátá a šestá. V nich autor totiž konfrontuje současný stav uplatňování principu přenášení analyzované daňové povinnosti ve vazbě k následnému návrhu Evropského prostoru fiskální neutrality daně z přidané hodnoty. Obsah obou kapitol se postupně týká problematiky individuálních výjimek v celém prostředí vnitřního trhu Evropské unie, efekty zavedení všeobecného přenášení daňové povinnosti i konceptu celého daňového sytému (včetně hlediska mikroekonomického) atd.

V šesté kapitole autor prezentuje samotný odhad efektu vytvoření Evropského prostoru fiskální neutrality daně z přidané hodnoty a vyhodnocení analýzy přenosu daňové povinnosti ve členských státech Evropské unie. Autor přitom srozumitelně a přesvědčivě vysvětluje složitost, nepřehlednost a zneužívání stávajícího sytému přenosu daně z přidané hodnoty. Za optimální dosažitelný způsob systémového – tedy zatím neexistujícího řešení – považuje zavedení Evropského prostoru fiskální neutrality. Ten by měl výtěžnost daně z přidané hodnoty z procedurálních i ekonomických důvodů logicky zvýšit.

Autorský přínos a celkové hodnocení doktorské disertační práce

Teoretický a možný aplikační přínos předložené disertační práce je evidentní přinejmenším potud, že autor navrhuje systém, který by měl, respektive mohl zamezit nadměrným odpočtům. Anebo vůbec velmi rozporuplně realizovaným odpočtům. Celkově současná faktická nesystémovost plateb daně z přidané hodnoty dle autorových argumentů evidentně popírá formálně proklamovanou neutralitu plátců této daně.

Naproti tomu v unijním prostoru fiskální neutrality by důvod pro aplikaci daňových úniků měl zaniknout. Podnikatelské subjekty by si ve vzájemném vztahu fakticky dodávaly plnění účtované bez daně z přidané hodnoty. Tato daň by byla uplatňována pouze na plnění, která se týkají nepodnikatelských subjektů, tedy vlastně neplátců daně z přidané hodnoty. Plátce daně z přidané hodnoty by tak nemohl nárokovat vrácení nadměrného odpočtu. Samotné karuselové podvody by se staly bezpředmětnými.

V samotném Závěru disertační práce autor shrnuje nejen argumentaci pro svůj návrh, ale také stručně popisuje současné unijní dokumenty a formální jednání či debaty, které se zkoumaného sytému týkají.

Z uvedeného je zřejmé, že autor velmi upokojivě vytčené cíle svojí disertační práce splnil. Postupoval důsledně systémově a analyticky – a to jak z hlediska teoretických poznatků, tak z hlediska praktických zkušeností. Tyto aspekty kombinoval ve vhodných a logicky navazujících proporcích.

Promyšlenost dané problematiky a autorovo zaujetí navrhovaným systémem efektivního, respektive nikoliv disfunkčního uplatňování daně z přidané hodnoty v Evropské unii působí velmi racionálně a sympaticky.

Nicméně jakkoli autor informuje o aktuálních i výhledových postojích k řešení sledované problematiky z pohledu Evropského parlamentu, Komise či ECOFIN, bylo by také zajímavé, kdyby se při vlastní obhajobě disertační práce *podrobněji zmínil o názorech, které v tomto směru aktuálně prezentují čeští odborníci*.

Pokud jde o formální náležitosti, tedy především o kvalitu a kvantum pramenů, grafickou a tabulkovou výbavu, gramatickou a stylistickou úroveň, má předložená disertační práce požadovanou úroveň (pouze s výjimkou některých triviálních gramatických chyb).

Z jednotlivých výše uvedených důvodů předloženou doktorskou disertační práci doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí.

12. 12. 2019

Doc. PhDr. Eva Karpová, CSc.